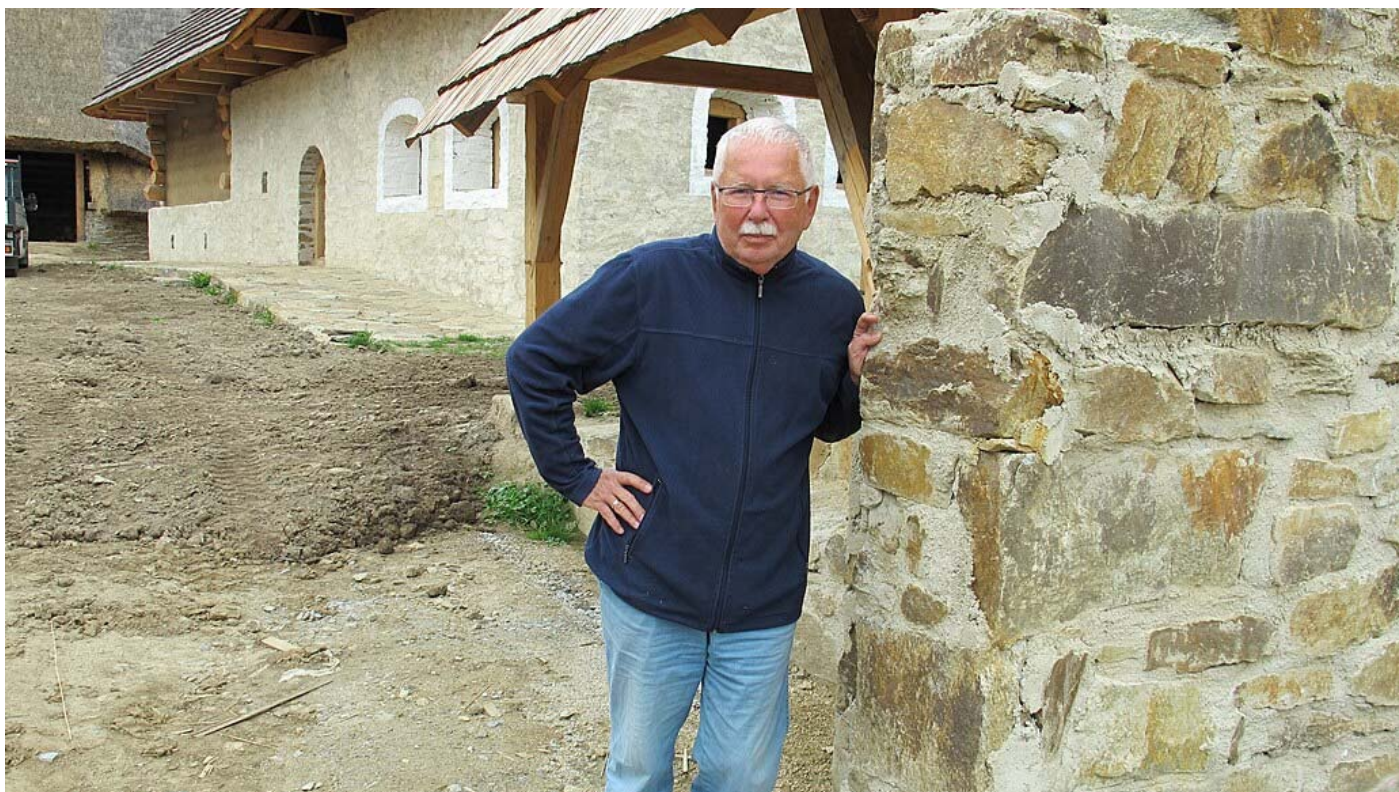

V 18. století trčely zděné domy na vsích mezi dřevěnými jako pěst na oko

26. září 2021 9:52

Odborník na architekturu Jiří Škabrada mapuje v publikaci historii a vývoj jihočeských venkovských staveb a také se podílí na archeoskanzenu v Trocnově. „V knížce jsou popsány epizody, kdy projektant kreslí domy na návsi bez štítů. Nechává je prázdné, protože ví, že zedníci si nakonec udělají, co chtějí,“ říká.

Odborník na lidovou architekturu Jiří Škabrada vydal tematicky zaměřenou knihu věnující se Jihočeskému kraji. |
foto: Michal Bělský, MF DNES

Nést knihu Lidová architektura v jižních Čechách na zádech v batohu je slušná zátěž. Zvláště při klopýtání po staveništi archeoskanzenu v Trocnově, který vzniká iniciativou Jihočeského kraje.

„Váží dvě kila sedmdesát. Ta východočeská je těžší,“ směje se autor knihy. Jiří Škabrada, architekt, pedagog a památkář je zároveň duchovním otcem unikátní rekonstrukce zemanského dvorce v rodišti Jana Žižky, který roste vedle jeho památníku. Bude to soubor lidových staveb.

12 fotografií

Kniha, kterou jste sepsal s kolektivem odborníků, mapuje jihočeské venkovské stavby.

Píšete v ní, že jižní Čechy jste si od mládí oblíbil. Co vás na nich zaujalo?

Nejsou sice mým rodištěm, ale když jsem nastoupil na fakultu architektury, zrovna tam končily praxe studentů, kteří většinou mířili do jižních Čech. Nakonec je to logické. Když se v Česku řekne lidová architektura, většinou člověku vyskočí jihočeské selskobarokní vesnické domy. Lidová architektura vůbec znamená pro jižní Čechy veliké bohatství.

Kniha je obsáhlá a doplněná spoustou fotografií. Jak dlouho vznikala?

Jde to snadno zjistit podle datování fotografií, nejstarší je z mého školního výletu v sedmé třídě, to znamená konec padesátých let.

Z toho je vidět, že tento zájem vás přitahoval už od dětství.

V těch letech to ještě nebylo nějaké vědecké bádání, odborný zájem přišel až později.

Poptávka po vydání knihy vzešla z jihočeského krajského úřadu a budějovického památkového odboru po první knize, kterou jsme vydali s kolegou Svatoplukem Voděrou v roce 1986 a stále je po ní shánka v antikvariátech. Součástí nové knihy je cédéčko, kde je naskenovaná knížka první.

Když ponecháme ranou historii vývoje vesnické architektury, kterou popisujete, dnešního laického čtenáře bude zajímat současnost. K ní jste dost kritický. Proč?

Zřejmě máte na mysli vývoj vztahu veřejnosti ke staré architektuře. Pokud to řeknu natvrdo, normální životnost vesnického domu se dřív pohybovala v průměru kolem sta let. To znamená, že kdyby se všechno ubíralo normální cestou, tak už kolem sebe žádné staré domy nemáme. Některé stavby, hlavně chudších majitelů, však vydržely déle.

Dnes jsou takové domy často památkami. Není to popření vývoje architektury?

Začali jsme si vážit starých staveb a jejich kouzla, které současné novostavby postrádají. Proto také vznikl památkový ústav a ochrana takových památek.

Lidová architektura ale vycházela z potřeby nejen bydlení, ale i užitkovosti, jako je hospodářské využití. To už není třeba. I zemědělská výroba se mění díky moderním technologiím.

Jejich hospodářská užitkovost je dnes nulová, ale stále vnímáme obytné kvality a prostředí. Je to třeba o dvorech, které nové vesnické domy trčí uprostřed parcel už nemají. Domy získávají novou funkčnost, třeba pro turistiku.

Jiří Škabrada

(75 let)

Narodil se v Praze, kde také vystudoval Stavební fakultu ČVUT, obor architektura. Pracoval jako pedagog, památkář a odborník na rekonstrukce a ochranu památkových

Chráníme tedy sídla, která se podobají obrázkům Josefa Lady, a odsuzujeme novostavby s jinými nároky na využití. Kdo má nakonec pravdu? Stavebníci, architekti nebo památkáři?

Nové domy často nevypadají, jak si představovali projektanti, ale jak je prosadí stavebníci. Když se jim nelíbí dům, jak ho navrhne projektant, tak si najdou jiného. To se opakuje od 19. století. I tehdy většina staveb prošla stavebním řízením podobnému dnešnímu. Tehdejší projektanti také navrhovali něco jiného než barokní štíty, kterými se chtěli chlubit stavebníci a zedníci jim je udělali. V knížce jsou popsány epizody, kdy projektant kreslí domy na návsi bez štítů. Nechává je prázdné, protože ví, že zedníci si nakonec udělají, co chtějí.

Pro nás je nakonec důležité, že tehdejší zedníci měli vkus a dokázali vytvořit malebné domy.

Vkus je vždycky otázka názoru. Ve druhé polovině 19. století se odborníci v architektuře neshodli na tom, jestli je baroko vkusný sloh. Dokonce jím někteří opovrhovali. Na rozdíl od lidových zedníků a stavebníků, kteří se zhlédli v panských dvorech a zámcích.

Mám dojem, že dokázali vtisknout vesnici jednotný styl. Dnes z nich trčí individualismus. Proč se toto děje?

Vesnice 18. století byly dřevěné chalupy s doškovými střechami. Když přišly zděné stavby s malovanými štíty, trčely tyto domy z celku jako pěst na oko. Dnes je hodnotíme jako harmonické, protože vidíme, jak proti nim vypadá zase nová výstavba.

Přesně tu mám na mysli, hlavně uspořádání objektů v nové zástavbě. Když se vrátím k Ladovi, kreslil půvabné domy rozložené kolem návsi s kostelíkem, rybníkem, školou. Proč nová venkovská sídliště vypadají jako bezduché kolonie bez jednotného stylu poseté bungalovy?

Lada kreslil ve 20. století vesnice ve středních Čechách, kde byly stavby také různorodé. Byly tam dřevěné domy s došky i selské baroko, ale vše využívalo obdélníkový půdorys pozemku, vše mělo společného jmenovatele, protože se stavělo na původních parcelách. Právě tímto uspořádáním vytvářely stavby harmonii.

Kde je tedy chyba, že dnešní sídla tuto harmonii postrádají? Mohou za to zpracovatelé územních plánů, komunální politici, nebo developři, kteří se snaží stavební parcely

rezervací a objektů. Před odchodem do důchodu byl profesorem na fakultách architektury a stavitelství ČVUT v Praze a v Ústavu dějin křesťanského umění. Je autorem a spoluautorem desítek knih a publikací. Prozkoumal a popsal tisíce venkovských staveb v Čechách a na Moravě, většinou za asistence své manželky Zdeňky. Za společenský přínos na toto téma obdržel v roce 2019 cenu Joži Plečnika. Knihu o lidové architektuře jižních Čech vydal poprvé v roce 1986, nové vydání je rozšířené o aktuální informace.

minimalizovat kvůli většímu zisku?

Největší průšvih je umísťování staveb do střední části parcel a pak paragraf stavebního zákona o dodržování odstupových vzdáleností mezi domy. Vzniká tím nesnášenlivost vůči prostředí. Řetězovou reakcí jsou pak i mohutné ploty, aby si bydlící zajistili soukromí.

Tradiční vesnici už nejde postavit, pokud developer takto rozparceluje pozemek. To není jenom problém u nás, ale v celém světě – čtvereček parcely, kolem něhož projedete se sekačkou.

V knize ukazujete příklad z Otína u Jindřichova Hradce, kde vznikla nová obytná zástavba s domy podobnými těm před sto lety. Jsou umístěné v řadě těsně vedle sebe se štíty obrácenými do ulice a situované v přední části parcel. Ta dispozice popírá předpis o odstupových vzdálenostech. Jak je to možné?

Muselo jít o vzácnou shodu se záměrem developera. Akceptovali to nakonec zájemci o domky a zřejmě se i shodli, že třeba při čistění okapů použijí sousedův pozemek. Otín je jediná podobná zástavba v Česku. I z toho je vidět, jaké jsou znaky tradiční vesnické architektury, a jestli není škoda, že jsme se některých zřekli. O tom je i knížka, která chce skoro učebnicovou formou oslovit veřejnost, aby pochopila chování ve venkovské architektuře.

Autor: [Antonín Pelíšek](#)

© 1999–2022 [MAFRA, a. s.](#), a dodavatelé [Profimedia](#), Reuters, ČTK, AP. Jakékoliv užití obsahu včetně převzetí, šíření či dalšího zpřístupňování článků a fotografií je bez souhlasu MAFRA, a. s., zakázáno. Provozovatelem serveru iDNES.cz je MAFRA, a. s., IČ: 45313351. Vydavatelství MAFRA, a. s., je členem koncernu [AGROFERT](#).